

รายงานผลการสุ่มตรวจสอบสารพิษตกค้างในผักผลไม้ ครั้งที่ 2/2559

เครือข่ายเตือนภัยสารเคมีกำจัดศัตรูพืช (Thai-PAN) ได้สุ่มเก็บตัวอย่างผักและผลไม้ที่นิยมบริโภค 16 ชนิด ระหว่างวันที่ 23-29 สิงหาคม พ.ศ. 2559 โดยการดำเนินงานในครั้งนี้อยู่เป็นการสุ่มตรวจสอบสารพิษตกค้างเป็นครั้งที่สองในปี 2559 ตามข้อเสนอของหลายฝ่ายที่ต้องการให้มีการสุ่มตรวจสอบเป็นระยะ และต่อเนื่อง

ผลจากการเฝ้าระวังจะเผยแพร่ต่อสาธารณชน ส่งต่อไปยังผู้ประกอบการ และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อนำเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา ปลูกกระตุ้นให้ทุกฝ่ายร่วมกันสร้างสังคมไทยที่ปลอดภัยจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชร่วมกัน

1. ชนิดและที่มาของผักและผลไม้ในการเก็บตัวอย่าง

เก็บผักและผลไม้ที่เป็นที่นิยมบริโภค โดยแบ่งเป็นผัก 10 ชนิด ได้แก่ พริกแดง กะเพรา ถั่วฝักยาว คะน้า ผักบุ้ง ผักกาดขาวปลี กะหล่ำปลี แดงกวา มะเขือเปราะ และมะเขือเทศ เป็นผลไม้ 6 ชนิด ได้แก่ ส้ม สาลายน้ำผึ้ง มะละกอ แดงโม แคนตาลูป ฝรั่ง และแก้วมังกร

1.1 ตัวอย่างทั้งหมดเก็บจากห้างโมเดิร์นเทรด 3 ห้างหลัก ได้แก่ บิ๊กซี แมคโคร เทสโก้โลตัส และตลาดค้าส่ง 3 ตลาด ได้แก่ ตลาดไท ตลาดปทุมมงคล และตลาดศรีเมือง จ.ราชบุรี แต่ละแหล่งจำหน่ายมีจำนวนตัวอย่าง 16 ตัวอย่าง ยกเว้นในห้างบิ๊กซีที่มีจำนวนตัวอย่าง 15 ตัวอย่าง เนื่องจากไม่สามารถเก็บตัวอย่างมะละกอได้ในช่วงเวลานั้น รวมจำนวนตัวอย่างที่เก็บจากห้างและตลาดทั้งหมดรวม 95 ตัวอย่าง

1.2 กลุ่มที่แสดงฉลากรับรองสินค้า มี 2 กลุ่มย่อย คือ 1) กลุ่มแสดงฉลากเป็นสินค้าเกษตรอินทรีย์ หรือ organic ประกอบด้วย 1.1) สินค้าที่แสดงตรารับรอง Organic Thailand 1.2) สินค้าที่แสดงตรารับรองอื่นๆ ได้แก่ JAS, European and USDA Organic Standards และ A.C.T./IFOAM และ 1.3) สินค้าที่ไม่แสดงตรารับรอง(แต่ระบุในฉลากว่าเป็นอินทรีย์) และ 2) กลุ่มที่แสดงฉลากเป็นสินค้าปลอดภัย ได้แก่ ตรา Q-GAP Q-GMP และไม่แสดงตรารับรอง(แต่ระบุในฉลากว่าปลอดภัย) ซึ่งตัวอย่างในกลุ่มนี้ถูกสุ่มมาจากห้างโมเดิร์นเทรดและซูเปอร์มาร์เก็ตหลายแห่ง อาทิ กูร์เมต์มาร์เก็ต ท็อปส์ โฮมเฟรชมาร์เก็ต แม็กซ์แวลู วิลล่ามาร์เก็ต เลมอนฟาร์ม โกลเด้นเพลส ฟู้ดแลนด์ กลุ่มนี้มีการเก็บตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 63 ตัวอย่าง

รวมจำนวนตัวอย่างผักและผลไม้ที่เก็บทั้งสิ้น 158 ตัวอย่าง

ข้อจำกัดของการเก็บตัวอย่างครั้งนี้ คือ เป็นช่วงที่ผักและผลไม้หลายชนิดขาดตลาด โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างสินค้าที่แสดงตรารับรองมาตรฐานต่างๆ ทำให้ไม่สามารถเก็บตัวอย่างผักผลไม้ได้ครบในบางกลุ่ม การรายงานผลในครั้งนี้จึงรายงานเป็นจำนวนตัวอย่างโดยไม่เปรียบเทียบเป็นร้อยละ

2. วิธีการเก็บตัวอย่าง

วิธีการสุ่มเก็บตัวอย่างเป็นไปแนวทางปฏิบัติของ CODEX (โคเด็กซ์) บันทึกข้อมูลของตัวอย่าง โดยละเอียด อาทิ แหล่งที่ซื้อ แหล่งที่ผลิต ราคาต่อกิโลกรัม ส่งวิเคราะห์หาสารเคมีกำจัดศัตรูพืชตกค้างแบบ Multi Residue Pesticide Screen (MRPS) ซึ่งสามารถวิเคราะห์หาสารพิษตกค้างได้กว่า 450 ชนิด ที่ห้องปฏิบัติการในประเทศไทยที่ได้รับรอง ISO/IEC 17025:2005 โดย UKAS (United Kingdom Accreditation Service) จากนั้นนำผลวิเคราะห์มาเปรียบเทียบกับค่า MRL (Maximum Residue Limit) หรือค่าปริมาณสารพิษตกค้างสูงสุด ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องอาหารที่มีสารพิษตกค้าง ประกาศเมื่อ 26 พ.ค. 2554 และCODEX ตามข้อกำหนดในประกาศฉบับดังกล่าว

3.เกณฑ์ในการวิเคราะห์

เกณฑ์หลักในการวิเคราะห์จะแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

3.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบแหล่งจำหน่าย แบ่งเป็นห้างโมเดิร์นเทรดที่มีการจำหน่ายผักผลไม้ในปริมาณมาก 3 ห้างหลัก ได้แก่ บิ๊กซี แมคโคร เทสโก้โลตัส และตลาดค้าส่ง 3 ตลาด ได้แก่ ตลาดไท จ.ปทุมธานี ตลาดปฐมมงคล จ.นครปฐม และตลาดศรีเมือง จ.ราชบุรี

3.2 กลุ่มที่แสดงฉลากรับรองสินค้า มี 2 กลุ่มย่อย คือ

3.2.1 กลุ่มแสดงฉลากเป็นสินค้าเกษตรอินทรีย์ หรือ organic ประกอบด้วย

- 1) ตรารับรอง Organic Thailand
- 2) ตรารับรองอื่นๆ ได้แก่ JAS, European and USDA Organic Standards และ IFOAM
- 3) สินค้าที่แสดงฉลากว่าเป็นอินทรีย์แต่ไม่แสดงตรารับรอง

3.2.2 กลุ่มที่แสดงฉลากเป็นสินค้าปลอดภัย ได้แก่ ตรา Q-GAP Q-GMP และแสดงฉลากว่าเป็นสินค้าปลอดภัยแต่ไม่แสดงตรารับรอง

4. ผลการตรวจ โดยสีแดงหมายถึงพบสารพิษตกค้างเกินมาตรฐาน สีเหลืองพบไม่เกินมาตรฐาน ส่วนสีเขียวไม่พบการตกค้าง

4.1 กลุ่มเปรียบเทียบแหล่งจำหน่าย

ประเภท	แหล่งจำหน่าย					
	แมคโคร	บิ๊กซี	เทสโก้ โลตัส	ตลาดไท	ปฐมมงคล	ศรีเมือง
พริกแดง	แมคโคร	Lanna Fresh	เทสโก้	รุ่งรัตน์	หนูแดง	โก
	สาขารังสิต	สาขารัตนาธิเบศร์	สาขาPlus mall บางใหญ่			
		Lot No. 16235				
กะเพรา	แมคโคร	บิ๊กซี	เทสโก้	จรรูวรรณ	พร้อม	กลุ่มเกาะศาลพระ
	สาขารังสิต	สาขาแจ้งวัฒนะ	สาขาPlus mall บางใหญ่			
ถั่วฝักยาว	แมคโคร	บิ๊กซี	เทสโก้	ยงยุทธ	เยาว์	กลุ่มหนองโปรง
	สาขารังสิต	สาขารัตนาธิเบศร์	สาขาPlus mall บางใหญ่			
		Lot No.16235				
คะน้า	แมคโคร	บิ๊กซี	เทสโก้	ณรงค์ศักดิ์	รี	กาญจนา
	สาขารังสิต	สาขานครปฐม	สาขาPlus mall บางใหญ่			
		Lot No.16235				
ผักบุ้ง	แมคโคร	บิ๊กซี	เทสโก้	นัท	ประไพ	กลุ่มเกาะศาลพระ
	สาขารังสิต	สาขานครปฐม	สาขานครปฐม			
		Lot No.16235				
ผักกาดขาว ปลี	แมคโคร	บิ๊กซี	เทสโก้	กาญจนา	ชู	ก๊ก
	สาขารังสิต	สาขานครปฐม	สาขานครปฐม			
		Lot No.16232				
กะหล่ำปลี	แมคโคร	บิ๊กซี	เทสโก้	ศรัณยา	เล็ก	รอง
	สาขารังสิต	สาขานครปฐม	สาขานครปฐม			

4.1 กลุ่มเปรียบเทียบแหล่งจำหน่าย (ต่อ)

ประเภท	แหล่งจำหน่าย					
	แมคโคร	บิ๊กซี	เทสโก้ โลตัส	ตลาดไท	ปฐมมงคล	ศรีเมือง
แดงกวาง	แมคโคร	บิ๊กซี	เทสโก้	จากรูวรรณ	เยาว์	เล็ก
	สาขารังสิต	สาขานครปฐม	สาขานครปฐม			
		Lot No.16233				
มะเขือเปราะ	แมคโคร	บิ๊กซี	เทสโก้	ยงยุทธ	อีด	กลุ่มพุดาย
	สาขารังสิต	สาขารัตนาธิเบศร์	สาขานครปฐม			
		Lot No.16235				
มะเขือเทศ	แมคโคร	บิ๊กซี	เทสโก้	มาลัยรัก	บัณฑิต	ธีรศักดิ์
	สาขารังสิต	สาขานครปฐม	สาขานครปฐม			
ส้มสายน้ำผึ้ง	แมคโคร	บิ๊กซี	เทสโก้	พุนทรัพย์	แต้ว	ทราย
	สาขารังสิต	สาขานครปฐม	สาขานครปฐม			
		Lot No. 16231				
มะละกอ	แมคโคร	0	เทสโก้	เจียบ-เอ็ม	โพล็ค	พรรัตน์
	สาขารังสิต		สาขานครปฐม			
แดงโม	แมคโคร	บิ๊กซี	เทสโก้	เอียด	แคท	วุฒิ-แอน
	สาขารังสิต	สาขานครปฐม	สาขานครปฐม			
แคนตาลูป	แมคโคร	บิ๊กซี	เทสโก้	พล	วรรณ	สาคร
	สาขารังสิต	สาขานครปฐม	สาขานครปฐม			
ฝรั่ง	แมคโคร	บิ๊กซี	เทสโก้	นุช	จืด	มุกดา
	สาขารังสิต	สาขาติวานนท์	สาขานครชัยศรี			
แก้วมังกร	แมคโคร	บิ๊กซี	เทสโก้	วรรณภา	โชค	อรวรรณ
	สาขารังสิต	สาขาบางใหญ่	สาขานครปฐม			

4.2 กลุ่มแสดงฉลากรับรองสินค้า

ประเภท	ฉลากอินทรีย์			ฉลากปลอดภัย		
	Organic Thailand	ตรารับรองอื่น	ไม่มีตรารับรอง	Q-GAP	Q-GMP	ไม่มีตรารับรอง
พริกแดง	WB Organic	ADAMS	Rungsit Farm	ฟาร์มใสใจ	KC Fresh	Lanna Fresh
	Gourmet Market: สยาม พารากอน	Gourmet Market: สยาม พารากอน	Central Food Hall: เซ็นทรัล เฟสติวัล อีสต์	ฟาร์มสุขใจ (ทางด่วน)	Golden Place: พระราม 9	Big C ติวานนท์
		USDA/EU/JAS : CU019946			กษ 03-9023-2550-01000211555	Lot No. 16242
กะเพรา	WB Organic	ADAMS	Organic Fresh	เกษตรนนท์	Gourmet Fresh	บีกซี ผักปลอดภัย
	Home Fresh Mart: เดอะ มอลล์ งามวงศ์วาน	Home Fresh Mart: เดอะ มอลล์ งามวงศ์วาน	Home Fresh Mart: เดอะมอลล์ งามวงศ์วาน	Home Fresh Mart: เดอะมอลล์ งามวงศ์วาน	Gourmet Market: สยามพารากอน Lot No.1510	บีกซี ติวานนท์
		USDA/EU/JAS : CU019946			กษ 03-03-0238-0638-555	Lot No.16242
ถั่วฝักยาว	Natural & Premium Food	Cooking for Fun	Plus Organic	Gourmet Fresh	My Choice/บ้านสวนผัก	ผักดอกเตอร์
	Gourmet Market: สยาม พารากอน	Tops Market: แจ่งวัฒนะ	Food land หลักสี่	Gourmet Market: สยามพารากอน	Central Food Hall: เซ็นทรัลเวิลด์	SB Gourmet: ราชพฤกษ์
	TAS-PA:009	Traceability- ORG007140816/Lot No.15228		กษ 03-90012552-37000300352	กษ 03-9035-2553-0138-6175-555	
		IFOAM/A.C.T.		Lot No.1510		
คะน้า	WB Organic	0	Organic Fresh	Gourmet Fresh	KC Fresh	ผักดอกเตอร์
	Gourmet Market: สยาม พารากอน		Villa Market: แจ่งวัฒนะ	Gourmet Market: SB ราชพฤกษ์	Lemon Farm: แจ่งวัฒนะ	Central Food Hall: เซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์
				กษ 03-9001-2552-37000300301	กษ 03-9023-2550-01000211555	
ผักบุ้ง	Salanda	ริมบึง	Plus Organic	ธรรมชาติ	my Choice/KC Fresh	KC Fresh
	Villa Market: แจ่งวัฒนะ	Gourmet Market: สยาม พารากอน	Food land: หลักสี่	TOPS: เซ็นทรัลเวสเกตต์	Tops Market: ราชพฤกษ์	Villa market: โอมโปร ราชพฤกษ์
		IFOAM/A.C.T.			กษ 03-9023-2550-01134060300	

4.2 กลุ่มแสดงฉลากรับรองสินค้า (ต่อ)

ประเภท	ฉลากอินทรีย์			ฉลากปลอดภัย		
	Organic Thailand	ตรารับรองอื่น	ไม่มีตรารับรอง	Q-GAP	Q-GMP	ไม่มีตรารับรอง
ผักกาดขาว ปลี	Natural & Premium food	Natural & Premium Food	Organic Fresh	ฟาร์มสุขใจ (ทางด่วน)	A Best	ผักพอเพียง
	Food land: หลักสี่	Home Fresh Mart: เดอะมอลล์ งามวงศ์วาน	Gourmet Market: SB ราชพฤกษ์		Central Food Hall: เซ็นทรัลเวิลด์	Central Food Hall: เซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์
	TAS-PA:009	USDA/EU/bioagricert			Lot No. 1501	Lot No. 80072
กะหล่ำปลี	Natural & Premium	Natural & Premium Food	Rungsit Farm	Gourmet Fresh	0	T&J
	Food land: หลักสี่	Gourmet Market: สยามพารากอน	Central Food Hall: เซ็นทรัลเฟสติวัล อีสต์	Home Fresh Mart: เดอะมอลล์ งามวงศ์วาน		Golden Place: ศูนย์ ราชการแจ้งวัฒนะ
	TAS-PA:009	USDA/EU/bioagricert				
แตงกวา	PPP Gold Organic	0	Organic Fresh	My Choice	Gourmet Fresh	คุณอู๋
	Gourmet Market : สยาม พารากอน		Gourmet Market: SB ราชพฤกษ์	Central Food Hall: เซ็นทรัลเวิลด์	เดอะมอลล์ งามวงศ์วาน	Max Value (Pure Place): ราชพฤกษ์
	TAS:0014					
มะเขือเปราะ	N&F	Cooking for Fun	0	ชำสูง	A Best	Gourmet Fresh
	Central Food Hall: เซ็นทรัล เฟสติวัล อีสต์วิลด์	Tops Market แจ้งวัฒนะ		Central Food Hall: เซ็นทรัลเวิลด์	Central Food Hall: เซ็นทรัลชิดลม	Home Fresh Mart: เดอะมอลล์ งามวงศ์วาน
		Traceability- ORG035210816/Lot.No.222 35			Lot No.1511	
		IFOAM/A.C.T.				
มะเขือเทศ	Natural & Premium Food	ADAMS	0	บ้านไร่ปริศ	A Best	ผักดอกเตอร์
	Gourmet Market: สยาม พารากอน	Gourmet Market: สยาม พารากอน		Gourmet Market: สยามพารากอน	Gourmet Market: สยามพารากอน	Gourmet Market: SB ราชพฤกษ์
	TAS-PA:009	USDA/EU/JAS : CU019946			Lot No.1509	

4.2 กลุ่มแสดงฉลากรับรองสินค้า (ต่อ)

ประเภท	ฉลากอินทรีย์			ฉลากปลอดภัย		
	Organic Thailand	ตรารับรองอื่น	ไม่มีตรารับรอง	Q-GAP	Q-GMP	ไม่มีตรารับรอง
ส้มสายน้ำผึ้ง	0	0	0	ส้มหวานเชียงใหม่	ธนาธร	0
				Central Food Hall: เซ็นทรัลเวิลด์	Central Food Hall: เซ็นทรัลเวิลด์	
				Lot No.16229	กษ 03-03-0101-3176-555	
มะละกอ	0	0	0	บ้านนาล้อม	0	0
				MAX value: ราชพฤกษ์		
แตงโม	0	0	0	My Choice	0	0
				Central World		
				กษ039001255237075403342		
				Lot วัตถุประสงค์: 590818A13G01		
แคนตาลูป	0	0	0	Farm Fresh	0	0
				Lemom Farm: แจ่งวิวัฒน์		
				กษ03-9001-2552-37068827342		
				Lot วัตถุประสงค์: 590822C01G01A06		
ฝรั่ง	0	0	0	ไร่นายพล	0	0
				Food Land: หล้าสี		
				กษ 03-9001-2552-36285345113		
แก้วมังกร	0	Natural & Premium Food	0	บุษบาบับ	0	0
		Gourmet Market: สยาม พารากอน		Golden Place: พระราม 9		
		EU/bioagricert		กษ 03-02-3911-2637-500		

5. การวิเคราะห์ผลการตกค้าง

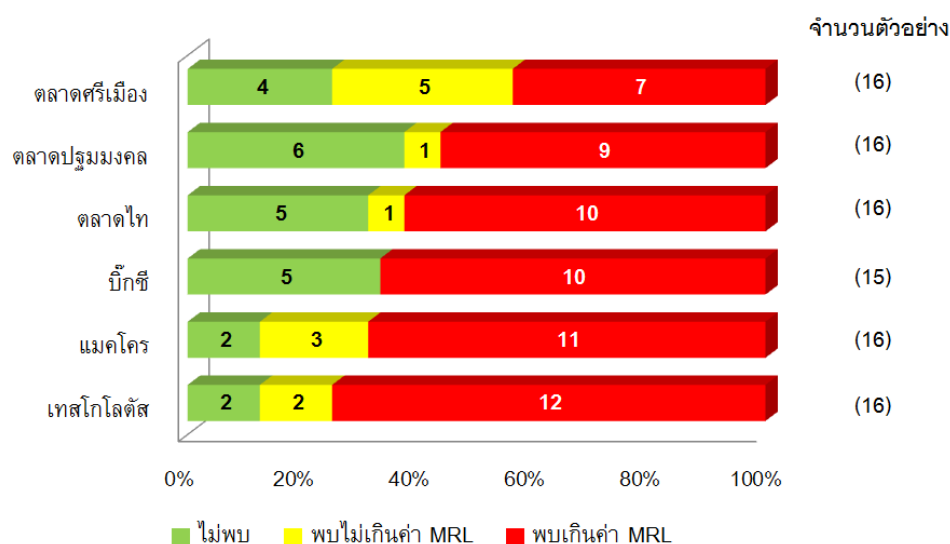
5.1 แหล่งจำหน่าย

พบว่าแหล่งจำหน่ายที่พบสารพิษตกค้างในตัวอย่างเกินค่า MRL มากที่สุด คือ เทศโกโลดัส 12 จาก 16 ตัวอย่าง รองลงมา ได้แก่ แมคโคร 11 จาก 16 ตัวอย่าง บิ๊กซี 10 จาก 15 ตัวอย่าง ตลาดไท 10 จาก 16 ตัวอย่าง ตลาดปฐมมงคล 9 จาก 16 ตัวอย่าง และตลาดศรีเมือง 7 จาก 16 ตัวอย่าง

เมื่อดูในภาพรวมพบว่า ตัวอย่างผักผลไม้ที่เก็บจากตลาดค้าส่งทั้ง 3 ตลาดมีแนวโน้มที่จะพบสารพิษตกค้างเกินค่า MRL น้อยกว่าตัวอย่างจากห้างโมเดิร์นเทรด โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดศรีเมืองที่พบสารพิษตกค้างในตัวอย่างน้อยกว่าแหล่งจำหน่ายอื่นๆ ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากกระบวนการที่ตลาดศรีเมืองมีโครงการส่งเสริมการผลิตที่ปลอดภัยที่ได้ดำเนินการมาระยะหนึ่งแล้ว โดยผักและผลไม้ 4 ตัวอย่างซึ่งเก็บมาจากโซนโครงการอาหารปลอดภัยของตลาดนั้นพบว่า 2 ใน 4 เป็นตัวอย่างที่พบการตกค้างไม่เกินค่า MRL และอีกหนึ่งตัวอย่างไม่พบสารพิษตกค้างเลย

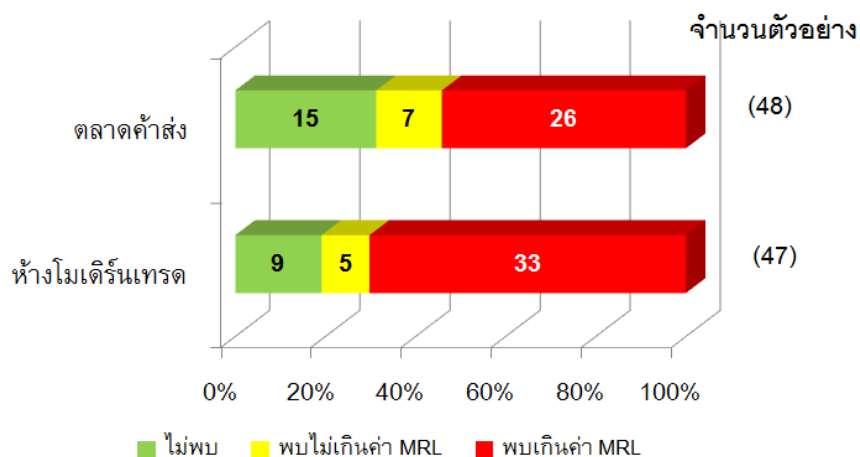
อย่างไรก็ตามมีความจำเป็นต้องศึกษาเพิ่มเติม โดยเพิ่มจำนวนตัวอย่างเพื่อยืนยันว่าเป็นทางเลือกการจัดการตลาดเพื่อเป็นต้นแบบให้กับตลาดอื่นๆ ได้หรือไม่ในระยะยาวต่อไป

ภาพรวมสารพิษตกค้างในแต่ละแหล่งจำหน่าย

โดยภาพรวมพบว่าสารพิษตกค้างในผักและผลไม้จากโมเดิร์นเทรดมีสารพิษตกค้างเกินมาตรฐานมากถึง 70.2% (33 ตัวอย่างจาก 47 ตัวอย่าง) ในขณะที่พบสารพิษตกค้างในผักและผลไม้จากตลาดค้าส่ง 54.2% (26 ตัวอย่างจาก 48 ตัวอย่าง) ทั้งหมดนี้โดยทั่วไปผู้บริโภคที่ซื้อผักและผลไม้จากโมเดิร์นเทรดต้องจ่ายในราคาแพงหลายเท่าตัว

ภาพรวมสารพิษตกค้างในแหล่งจำหน่าย

5.2 กลุ่มที่แสดงฉลากรับรองสินค้า

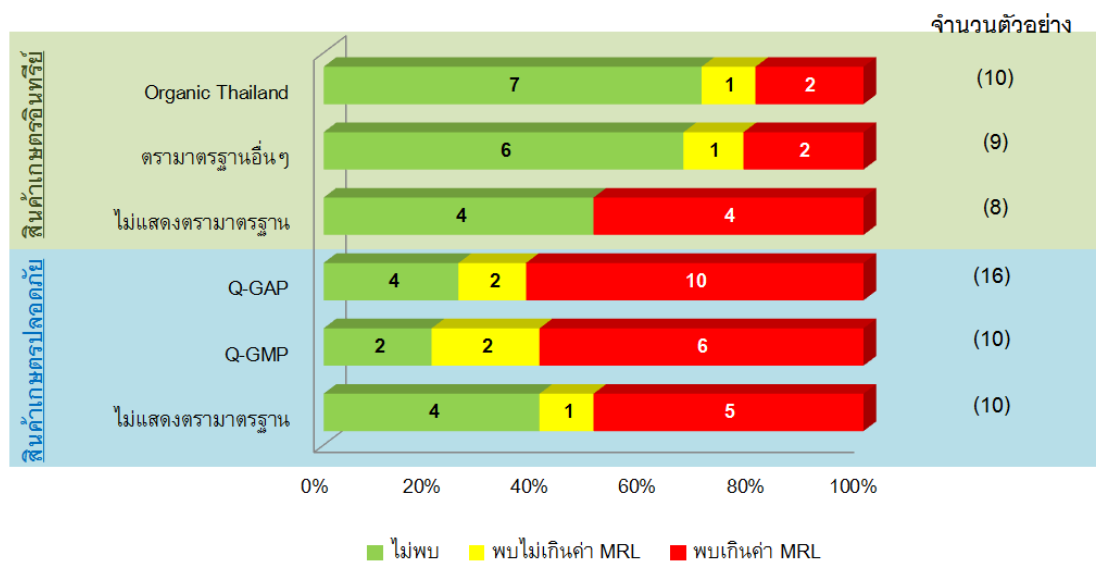
5.2.1 สินค้าเกษตรปลอดภัย

ผลการตรวจพบว่าผักที่ได้รับตรารับรองจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์พบสารพิษตกค้างเกินมาตรฐานมากกว่าผักและผลไม้ทั่วไป โดยฉลากสินค้า Q-GAP พบสารพิษตกค้างเกินค่า MRL 10 จาก 16 ตัวอย่าง รองลงมาคือ Q-GMP พบ 6 จาก 10 ตัวอย่าง และผักผลไม้ที่ติดฉลากว่าเป็นสินค้าปลอดภัย แต่ไม่แสดงตรารับรองมาตรฐานพบ 5 จาก 10 ตัวอย่าง

5.2.2 สินค้าเกษตรอินทรีย์

พบตัวอย่างที่มีสารพิษเกินค่า MRL ทั้งที่เป็นสินค้าที่แสดงตรารับรองมาตรฐานและไม่แสดงตรารับรองมาตรฐาน โดยตัวอย่างที่แสดงตรารับรอง Organic Thailand พบสารพิษตกค้างเกินค่า MRL 2 จาก 10 ตัวอย่าง ส่วนตรารับรองอินทรีย์อื่นพบใกล้เคียงกัน คือพบ 2 จาก 9 ตัวอย่าง ส่วนตัวอย่างสินค้าที่ระบุว่า เป็นผักและผลไม้อินทรีย์ที่ขายในห้างต่างๆ ซึ่งไม่แสดงตรารับรองมาตรฐานนั้น พบสารพิษตกค้างเกินค่า MRL จำนวน 4 ตัวอย่างจากจำนวนที่สุ่มตรวจ 8 ตัวอย่าง

ภาพรวมสารพิษตกค้างในตัวอย่าง สินค้าเกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดภัย

5.3 สถานการณ์สารพิษตกค้างในผักผลไม้แต่ละชนิด

5.3.1 ผัก

จากตัวอย่างผัก 10 ชนิด ได้แก่ พริกแดง กะเพรา ถั่วฝักยาว คะน้า ผักบุ้ง ผักกาดขาวปลี กะหล่ำปลี แดงกวา มะเขือเปราะ และมะเขือเทศ แต่ละชนิดผักมีจำนวนตัวอย่าง 11-12 ตัวอย่าง ซึ่งเป็นตัวอย่างทั้งจากกลุ่มแหล่งจำหน่ายและกลุ่มแสดงฉลากรับรองสินค้ารายละเอียดดังตารางที่ 1 จึงมีจำนวนตัวอย่างของผักทั้ง 10 ชนิดรวม 115 ตัวอย่าง

พบว่าผักทุกชนิดพบสารพิษตกค้างเกินค่า MRL โดยผักที่พบสารพิษตกค้างเกินค่า MRL มากที่สุดคือ คะน้า 10 จาก 11 ตัวอย่าง ลำดับรองลงมา ได้แก่ พริกแดง 9 จาก 12 ตัวอย่าง ถั่วฝักยาวและกะเพรา พบ 8 จาก 12 ตัวอย่าง ผักบุ้ง 7 จาก 12 ตัวอย่าง มะเขือเปราะ 6 จาก 11 ตัวอย่าง แดงกวา 5 จาก 11 ตัวอย่าง มะเขือเทศ 3 จาก 11 ตัวอย่าง ในขณะที่กะหล่ำปลีและผักกาดขาวปลีพบน้อยที่สุดเพียง 2 จาก 11 และ 12 ตัวอย่างตามลำดับ สอดคล้องกับผลการเฝ้าระวังของไทยแพนตลอดหลายปีที่ผ่านมา

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าโดยภาพรวม ตัวอย่างผักที่เก็บช่วงปลายเดือนสิงหาคม 2559 มีแนวโน้มพบสารพิษตกค้างสูงกว่าตัวอย่างที่เก็บช่วงกลางเดือนมีนาคมที่ผ่านมา มีเพียงพริกแดงที่มีสัดส่วนการพบสารพิษตกค้างเกินค่า MRL ต่ำกว่าช่วงต้นปี อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างพริกแดงที่ไม่พบสารพิษตกค้างนั้นเป็นตัวอย่างที่แสดงฉลากเป็นสินค้าเกษตรอินทรีย์ทั้ง 3 ตัวอย่าง

สารพิษตกค้างในผัก สิงหาคม 2559

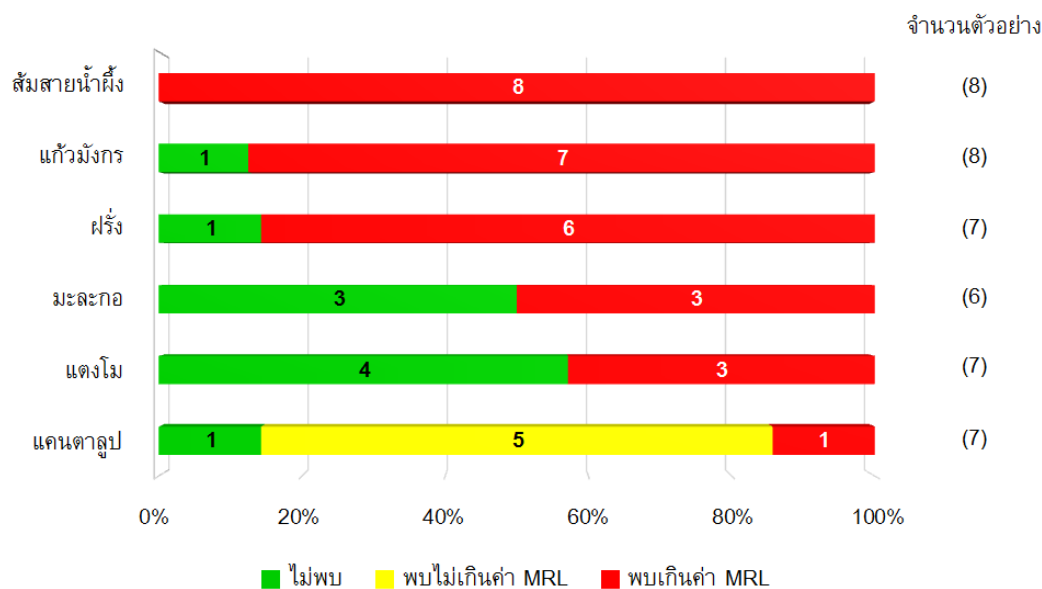
5.3.2 ผลไม้

จากตัวอย่างผลไม้ 6 ชนิด ได้แก่ ส้มสายน้ำผึ้ง มะละกอ แตงโม แคนตาลูป ฝรั่ง และแก้วมังกร แต่ละชนิดผลไม้มีจำนวนตัวอย่าง 6-8 ตัวอย่าง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นตัวอย่างจากกลุ่มแหล่งจำหน่าย ในขณะที่กลุ่มแสดงผลการรับรองสินค้านั้นเก็บตัวอย่างได้เพียงเล็กน้อยเนื่องจากเป็นช่วงที่ผลไม้ขาดตลาด รายละเอียดดังตารางที่ 1 ทำให้มีจำนวนตัวอย่างของผลไม้ทั้ง 6 ชนิดรวม 43 ตัวอย่าง

พบว่าผลไม้ทุกชนิดพบสารพิษตกค้างเกินค่า MRL โดยผลไม้ที่พบสารพิษตกค้างเกินค่า MRL มากที่สุด คือ ส้มสายน้ำผึ้ง 8 จาก 8 ตัวอย่าง รองลงมา ได้แก่ แก้วมังกร 7 จาก 8 ตัวอย่าง ฝรั่ง 6 จาก 7 ตัวอย่าง มะละกอและแตงโม 3 จาก 6 และ 7 ตัวอย่างตามลำดับ และแคนตาลูปพบ 1 จาก 7 ตัวอย่าง

โดยภาพรวม ตัวอย่างผลไม้ที่เก็บช่วงปลายเดือนสิงหาคม 2559 มีแนวโน้มพบสารพิษตกค้างสูงกว่าตัวอย่างที่เก็บช่วงกลางเดือนมีนาคมที่ผ่านมาเช่นเดียวกับผัก และการเก็บตัวอย่างแตงโมในครั้งนี้ ตัวอย่างที่พบสารพิษตกค้างเกินค่า MRL มีสัดส่วนสูงกว่าช่วงต้นปี แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดของชนิดและปริมาณสารพิษตกค้างที่พบยังไม่น่ากังวลเท่ากับ ส้มสายน้ำผึ้ง แก้วมังกร และฝรั่ง

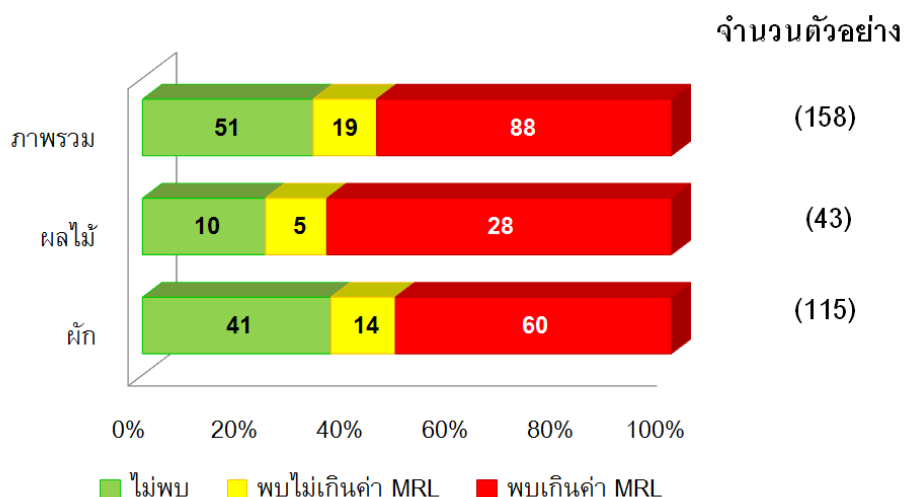
สารพิษตกค้างในผลไม้ สิงหาคม 2559

5.3.3 ภาพรวมการพบสารพิษตกค้างในตัวอย่างผักและผลไม้

โดยภาพรวมจากตัวอย่างผักและผลไม้ทั้งหมด 158 ตัวอย่าง มีตัวอย่างที่พบสารพิษตกค้างเกินค่า MRL 88 ตัวอย่าง หรือคิดเป็น 56% หากจำแนกเป็นกลุ่มสินค้า พบว่ากลุ่มผักพบสารพิษตกค้างเกินค่า MRL 60 จาก 115 ตัวอย่างหรือคิดเป็น 52% และกลุ่มผลไม้พบสารพิษตกค้างเกินค่า MRL 28 จาก 43 ตัวอย่าง คิดเป็น 65% ของกลุ่มตัวอย่าง

ภาพรวมสารพิษตกค้างในตัวอย่างผักผลไม้

6. สารพิษตกค้างที่พบ

6.2.1 ชนิดสารพิษตกค้างที่พบ

สารพิษตกค้างที่พบทั้งหมดในการเก็บตัวอย่างครั้งนี้ มี 68 ชนิด สามารถแบ่งตามวัตถุประสงค์ในการใช้กำจัดศัตรูพืชออกได้เป็น 3 ประเภท คือ สารกำจัดไร (acaricide) สารกำจัดแมลง (insecticide) และสารป้องกันและกำจัดโรคพืช (fungicide) ดังต่อไปนี้

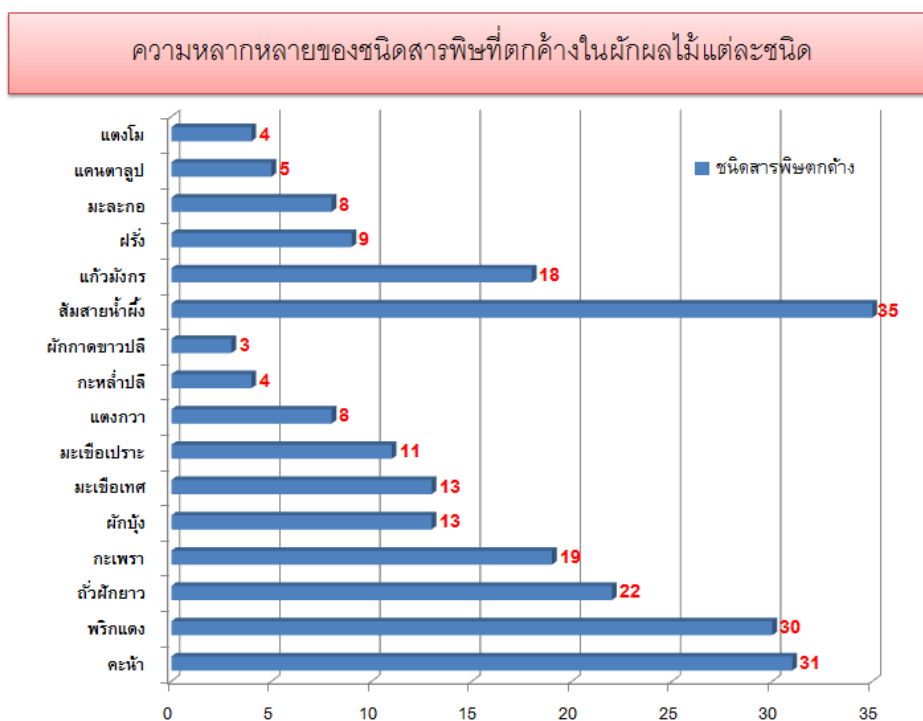
1) สารกำจัดไร พบ 6 ชนิด ได้แก่ Amitraz, Fenpyroximate, Hexythiazox, Propargite, Pyridaben และ Tebufenpyrad

2) สารกำจัดแมลง (insecticide) พบ 39 ชนิด ได้แก่ 3-hydroxycarbofuran, Abamectin, Acephate, Acetamiprid, Buprofezin, Carbaryl, Carbofuran, Chlorantraniliprole, Chlorfenapyr, Chlorfluazuron, Chlorpyrifos, Clothianidin, Cypermethrin, Diazinon, Dicofol, Dicrotophos, Dimethoate, Dinotefuran, Emamectin, Endosulphan sulphate, Ethion, Fenoxycarb, Fipronil, Fipronil sulphone, Imidacloprid, Indoxacarb, Lambda Cyhalothrin, Malathion, Methamidophos, Methomyl, Methoxyfenozide, Monocrotophos, Omethoate, Permethrin, Profenofos, Prothiofos, Tetradifon และ Thiamethoxam

Triazophos 3) สารป้องกันและกำจัดโรคพืช พบ 23 ชนิด ได้แก่ 2,4,6-Trichlorophenol, Azoxystrobin, Carbendazim, Chlorothalonil, Difenconazole, Dimethomorph, Famoxadone, Fluopyram, Hexaconazole, Imazalil, Iprodione, Iprovalicarb, Isoprothiolane, Metalaxyl, Prochloraz, Propamocarb, Propiconazole, Pyraclostrobin, Pyrimethanil, Tebuconazole, Thiophanate Methyl, Triadimenol และ Trifloxystrobin

6.2.2 ความหลากหลายของชนิดสารพิษที่ตกค้างในผักผลไม้แต่ละชนิด

ในกลุ่มผัก พบว่า ค่ะน้ำมีจำนวนชนิดของสารพิษตกค้างมากที่สุด คือ 31 ชนิด รองลงมาคือพริกแดง 30 ชนิด ถั่วฝักยาว 22 ชนิด กะเพรา 19 ชนิด ผักบุ้งและมะเขือเทศ 13 ชนิด มะเขือเปราะ 11 ชนิด แดงกวา 8 ชนิด กะหล่ำปลี 4 ชนิด และผักกาดขาวปลี 3 ชนิด ในขณะที่กลุ่มผลไม้พบว่า ส้มสายน้ำผึ้งมีจำนวนชนิดสารพิษตกค้างมากที่สุดถึง 35 ชนิด แก้วมังกร 18 ชนิด ฝรั่ง 9 ชนิด มะละกอ 8 ชนิด แคนตาลูป 5 ชนิด และแตงโม 4 ชนิด

6.2.3 สถานการณ์การตกค้างของสารพิษต้องห้าม

ในจำนวนนี้เป็นสารพิษตกค้างจากวัตถุอันตรายที่ต้องไม่พบ 6 ชนิด เนื่องจากเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 4 ซึ่งยกเลิกการใช้แล้ว ชนิด ได้แก่ Dicrotophos, Endosulphan, Methamidophos และ Monocrotophos รวมทั้งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ที่กรมวิชาการเกษตรไม่อนุญาตทะเบียน 2 ชนิด คือ Carbofuran และ Methomyl

สารทั้ง 6 ชนิดตกค้างอยู่ในตัวอย่างรวม 29 จาก 158 ตัวอย่าง หรือคิดเป็น 18.4% กระจายอยู่ในผักผลไม้เกือบทุกชนิด ยกเว้น ผักกาดขาวปลี มะเขือเทศ มะละกอ และแคนตาลูป และ ในจำนวนนี้เป็นตัวอย่างที่แสดงตรารับรอง Organic Thailand 1 ตัวอย่าง IFOAM 1 ตัวอย่าง Q-GAP 5 ตัวอย่าง และ Q-GMP 2 ตัวอย่าง และอื่นๆ อีก 20 ตัวอย่าง รายละเอียดยี่ห้อ ลีตลสินค้า และสารพิษต้องห้ามที่พบดังแสดงในตารางถัดไป

ตารางแสดงตัวอย่างที่พบสารพิษต้องห้าม

ประเภท	ฉลากอินทรีย์			ฉลากปลอดภัย			แหล่งจำหน่าย					
	Organic Thailand	ตรารับรองอื่น	ไม่มีตรารับรอง	Q-GAP	Q-GMP	ไม่มีตรารับรอง	แมคโคร	บักชี	เทสโก้ โลตัส	ตลาดไท	ปฐมมงคล	ศรีเมือง
พริกแดง								ลานนาเฟรช Carbofuran			หนูแดง Methomyl	
กะเพรา				เกษตรพันธ์			แมคโคร					
				Methomyl			Methomyl					
							Carbofuran					
ถั่วฝักยาว		Cooking for Fun Carbofuran	Plus Organic Carbofuran	Gourmet Fresh Methomyl					เทสโก้ Methomyl	ยงยุทธ Carbofuran		
						ผักดอกเตอร์ Methamidophos						
ผักบุ้ง											ประไพ Methamidophos	
กะหล่ำปลี											เล็ก Methamidophos	
แตงกวา			Organic Fresh Carbofuran		Gourmet Fresh Carbofuran	คุณอู๋ Endosulphan						เล็ก Carbofuran
	N&F Methamidophos Methomyl					Gourmet Fresh Methamidophos						
ส้มสาย ฟ้าฝิ่ง				สัมพันธ์เชียงใหม่ Carbofuran	ธนาธร Carbofuran		แมคโคร Carbofuran	บักชี Carbofuran	เทสโก้ Carbofuran	พวงทรัพย์ Carbofuran	แต้ว Carbofuran	
											Methomyl	
แตงโม										เอียด Methamidophos		
ฝรั่ง				ไร่นายพล Methomyl								
แก้วมังกร				บุษยามัน Carbofuran							โชค Dicrotophos	
											Methomyl	
											Monocrotophos	

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 ถึงเวลาแล้วที่รัฐบาลต้องยกระดับความปลอดภัยจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชให้กลายเป็นวาระสำคัญของประเทศ

การพบการตกค้างของสารพิษกำจัดศัตรูพืชในผักและผลไม้เกินค่า MRL ถึง 56% ของตัวอย่าง ถือเป็นวิกฤตของระบบเกษตรและอาหารของไทยอย่างแท้จริง จากการเปรียบเทียบการแผ่รังสีซึ่งใช้ห้องปฏิบัติการที่มีความครอบคลุมสูงเช่นเดียวกับที่ไทยแพนดำเนินการพบว่า สัดส่วนสารพิษตกค้างในญี่ปุ่น และสหภาพยุโรปพบการตกค้างของสารพิษเกินมาตรฐานในระดับ 3-5% เท่านั้น

รัฐบาลควรยกวาระ “ผักและไม้ปลอดภัย” ให้เป็นวาระของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยตรงคือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และกระทรวงสาธารณสุข เนื่องจากสารพิษกำจัดศัตรูพืชนี้เป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาสุขภาพหลายประการโดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคมะเร็งซึ่งพบว่ามีอัตราเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยสถิติเมื่อปี 2557 มีผู้เสียชีวิตจากโรคมะเร็งกว่า 70,000 คนต่อปี โดยนับตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมาอัตราการตายจากโรคมะเร็งเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 3.9% ต่อปี

7.2 ประชาชนควรทบทวนการซื้อผักและผลไม้จากห้างค้าปลีกขนาดใหญ่

ผลการสำรวจครั้งนี้ของไทยแพนสอดคล้องกับหลายครั้งที่ผ่านมาที่พบว่าสัดส่วนการพบสารพิษตกค้างในผักผลไม้ของห้างค้าปลีกสมัยใหม่ไม่ได้ดีไปกว่าผักและผลไม้ที่จำหน่ายในตลาดสดทั่วไปและตลาดค้าส่งเลย ทั้งๆที่ขายในราคาที่แพงกว่าหลายเท่าตัว ไทยแพนแนะนำให้ประชาชนทบทวนการซื้อผักและผลไม้จากห้างค้าปลีก จนกว่าผู้ประกอบการจะแก้ปัญหาดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การประกาศยกเลิกการดำเนินธุรกิจกับซัพพลายเออร์ที่จัดส่งผักและผลไม้ปนเปื้อน เรียกคืนหรือทำลายผักและผลไม้ที่คาดว่าจะปนเปื้อนสารพิษ เป็นต้น

7.3 ต้องปฏิรูประบบรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรของสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ(มกอช.)อย่างเร่งด่วน

การตรวจพบสารพิษตกค้างเกินมาตรฐานในผักและผลไม้ที่ได้รับตรา Q มากถึง 16 จาก 26 ตัวอย่าง หรือ 61.5% ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั้งหมด และสูงกว่าการตรวจพบในการสำรวจเมื่อเดือนมีนาคมที่ผ่านมา (57%) ชี้ว่าความพยายามในการแก้ไขปัญหาของระบบรับรองมาตรฐานของมกอช.ยังไม่บรรลุผลที่ควรจะเป็น ยกเว้นในส่วนของมาตรฐาน Organic Thailand ที่พบว่าดีขึ้นเล็กน้อย แต่ก็ยังพบสารเคมีตกค้างเกินมาตรฐาน 2 ตัวอย่างจาก 10 ตัวอย่าง ทั้งที่ไม่ควรตรวจพบสารเคมีตกค้างเลย

มกอช.อาจสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้โดยการยกเลิกหน่วยรับรอง (certify bodies) ที่ไร้ประสิทธิภาพ การฟ้องถ่ายบทบาทให้ภาคเอกชนทำหน้าที่แทนหน่วยราชการ การดำเนินคดีกับผู้ที่เกี่ยวข้องใช้ใบรับรอง การประสานงานอย่างใกล้ชิดร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาและกองบังคับการปราบปรามคุ้มครองผู้บริโภค(บก.ปคบ.) เพื่อจับกุมผู้ผลิตและผู้ประกอบการที่มีเจตนากระทำผิดซ้ำซาก เป็นต้น

การพบสารเคมีตกค้างในระบบมาตรฐานที่มกช.รับผิดชอบ ทำให้หน่วยงานนี้ขาดความชอบธรรม ในการออกมาตรฐานบังคับเกษตรอินทรีย์ เพราะไม่สามารถสร้างหลักประกันว่าเมื่อเข้าสู่ระบบมาตรฐานแล้ว จะทำให้ผู้บริโภคได้ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่เป็นอินทรีย์จริง ๆ

7.4 ความท้าทายของอธิบดีกรมวิชาการเกษตรคนใหม่กับการจัดการปัญหาจำกัดศัตรูพืชที่ ถูกแบนและไม่ได้รับอนุญาตให้ขึ้นทะเบียน

การตรวจพบว่ามีสารเคมีกำจัดศัตรูพืช 6 ชนิดที่ถูกแบนไปแล้วและไม่ได้รับอนุญาตให้ขึ้นทะเบียน ตกค้างถึง 29 ตัวอย่าง จากการสุ่มตรวจผักและผลไม้จำนวน 158 ตัวอย่าง หรือคิดเป็น 18.4% สะท้อน ความล้มเหลวของผู้บริหารกรมวิชาการเกษตรที่เพิ่งพ้นหน้าที่ไปอย่างชัดเจน ผลของการสุ่มตรวจและพบ การตกค้างในผลผลิตสอดคล้องกับการคาดการณ์ของหลายฝ่ายที่เชื่อว่าขณะนี้มีการพืษกำจัดศัตรูพืชผิด กฎหมายถูกจำหน่ายในร้านค้าต่าง ๆ คิดเป็นสัดส่วนประมาณ 20% ของสารเคมีที่ขายอยู่ทั้งหมด

อธิบดีกรมวิชาการเกษตรคนใหม่ซึ่งเพิ่งเข้ารับหน้าที่สามารถร่วมกับบก.ปคบ.สืบสวนย้อนกลับจาก หลักฐานที่ไทยแพนตรวจพบผักและผลไม้ที่ใช้สารพิษต้องห้าม เพื่อจับกุมผู้กระทำผิดลักลอบจำหน่าย สารพิษต้องห้ามได้ไม่ยากนัก ซึ่งไทยแพนจะติดตามการดำเนินงานของกรมวิชาการเกษตรในกรณีนี้อย่าง ใกล้ชิดและรายงานต่อสาธารณชนทราบเป็นลำดับต่อไป

7.5 บทบาทและทางเลือกของผู้บริโภค

นอกเหนือจากการปลูกผักกินเองแล้ว ไทยแพนแนะนำให้ผู้บริโภคเลือกซื้อผักและผลไม้อินทรีย์ (รวมทั้งผักและผลไม้จากท้องถิ่นที่ผลิตอย่างหลากหลายแม้ไม่ได้ประกาศว่าเป็นเกษตรอินทรีย์)ต่อไป แต่ ควรเป็นสินค้าที่ทราบที่มาของผู้ผลิตอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มาจากชุมชนซึ่งมีระบบการรับรอง แบบมีส่วนร่วม (PGS) และเครือข่ายตลาดสีเขียว เป็นต้น ส่วนการซื้อผักและผลไม้อินทรีย์ในห้างสรรพ ทรัพย์ตรวจสอบได้จากรายชื่อของผู้ประกอบการหรือแบรนด์ผักและผลไม้อินทรีย์จากในตารางในหัวข้อ 4 และ ติดตามผลการเฝ้าระวังของไทยแพนหรือองค์กรอื่นที่ทำหน้าที่แบบเดียวกัน

ผู้บริโภคเองอาจแสดงบทบาทในการสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนแปลงได้เช่นกัน เช่น รวมกลุ่มกัน รณรงค์บอยคอตแหล่งจำหน่าย แบรินด์ ที่ไม่ปลอดภัย สนับสนุนแหล่งจำหน่ายที่ตั้งใจในการแก้ปัญหา สารพิษตกค้างในอาหาร การร่วมกันแชร์ข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างความรู้/เท่าทันเกี่ยวกับปัญหาสารพิษ ไป จนถึงการเข้าร่วมสนับสนุนการขับเคลื่อนทางนโยบาย เช่น การผลักดันให้มีกฎหมายที่มุ่งปฏิรูปการจัดการ สารเคมีทั้งระบบซึ่งไทยแพนร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติและหลายหน่วยงานกำลัง ร่วมกันผลักดัน เป็นต้น

7.6 มีความหวังกับการเปลี่ยนแปลง

ไทยแพนพบว่าการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นบางประการเกี่ยวกับปัญหาสารพิษตกค้างในผักและผลไม้ เช่น หากตรวจสอบสารตกค้างเพียง 4 กลุ่มหลัก จะพบว่าสารตกค้างมีแนวโน้มลดลงอย่างช้าๆ และความ พยายามของตลาดบางแห่งเช่น ตลาดศรีเมือง อาจเป็นต้นแบบสำหรับผักและผลไม้ที่ปลอดภัยได้ จากการ เกิดขึ้นของตลาดสีเขียวในท้องถิ่น และการเติบโตของขบวนการเกษตรอินทรีย์